

1986

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
DİYARBAKIR ŞUBESİ

DİYARBAKIR KADIN KAPALI CEZAEVİ
İNCELEME VE TESPİT RAPORU

İHD DİYARBAKIR ŞUBESİ – HAPİSHANE KOMİSYONU
15 EYLÜL 2020

İÇİNDEKİLER

- RAPOR KONUSU / OLAY
- YAPILAN GÖRÜŞMELER ve DERNEĞİMİZE MEKTUPLA YAPILAN BAŞVURULAR
- TESPİTLER/SONUÇ
- ÖNERİLER

RAPOR KONUSU OLAY

Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan tutuklu ve hükümlülerin gerek şubemize mektup aracılığıyla yapmış oldukları başvurularda ve gerekse de hapisshanede yapılan görüşmelerde, Diyarbakır Kadın Kapalı CİK'da kategorik konularda insan hakları ihlallerinin yaşandığı gündeme gelmiştir.

Şubemiz hapisshane komisyonu konuya dair inceleme ve tespit çalışmalarında bulunmuştur.

YAPILAN GÖRÜŞMELER VE DERNEĞİMİZE MEKTUPLA YAPILAN BAŞVURULAR

Şubemiz hapisshane komisyonu tarafından 12 Ağustos 2020 tarihinde Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yapılan görüşmelerde kadın mahpuslar şu beyanlarda bulunmuştur:

Eylem Oyunlu: *Yeni doğum yapmış olmama ve 10 günlük, iki yaşında iki çocuğum olmasına rağmen hakkımda hukuka aykırı bir şekilde tutuklama kararı verildi. Cezaevine ilk girişte çıplak aramaya maruz kaldım. Bu durum çok onur kırıcıydı. İlk tutuklandığımda 18 gün boyunca çocuklarımla beraber bir koğuştaki karantinada kaldım. Bu süre çok uzun ve yıpratıcıydı. Koğuştaki hiçbir şey yoktu. Temizlik malzemeleri ve koğuştaki olması gereken zorunlu malzemeleri (kova gibi)dahi kendim para vererek almak zorunda kaldım. Şu an koğuştaki 12 yetişkin ve iki çocuk kalmaktadır. İaşeler ve temizlik malzemeleri tam olarak verilmiyor. Bunları kendimiz almak zorunda kalıyoruz. Koşuk çocuklar için uygun değil. İçeride çok sıkılıyorlar. Küçük çocuğumun gözünde enfeksiyondan kaynaklı sağlık sorunları baş gösterdi. Bazı tedaviler uygulandı ancak şu an ağzında apse ve gözünde kayma var. Çocuklarımla sağlık durumlarından dolayı çok endişeliyim. Bir an önce tahliye olmak istiyorum.*

Adalet Kaya: *Genel olarak çok ciddi sıkıntılarımız mevcut. Koşuklarda kamera bulunması ve bu sorunun uzun zamandır çözömsüz bırakılması bizleri son derede rahatsız etmektedir. Bunun dışında yemekler ile ilgili sıkıntılarımız bulunmakta. Yemekler besleyici olmaktan uzak, sağlıksız ve yeterli hijyene dikkat edilmeden yapılmaktadır. Yemek yerken zorlanmaktayız. Yemeklerin içinden kıl, cam gibi nesnelere çıkmaktadır. Ayrıca vejetaryen olan mahpuslar bulunmakta. Ancak bu mahpuslar için özel bir liste yapılmamaktadır. Örneğinin bazı günler her üç öğünde de aynı şey verilirken bazı günler ise sadece salatalık gibi sebzeler verilmektedir. Bu durum mahpusların yeterli beslenememelerine sebep olmaktadır. Diğer bir sorun mektuplarda ve postada yaşanıyor. Normal gönderilerimiz 40 gün alıcıya ulaşmazken APS ile gönderilen gönderiler dahi 20 gün sonra ancak gideceği yere ulaşıyor. Pandemi süresince çok kısıtlı imkanlara sahibiz. Bu sebeple yeterli hassasiyetin gösterilmesi gerekmektedir.*

Gölcihan Şimşek: *Bulduğumuz cezaevinde çok fazla sıkıntılar mevcut. Genel problemlerin dışında bir de Pandemi sürecinde yapılan kısıtlamalar bizleri zorlamaktadır. Zaten rutin açık ve kapalı görüşler uzun süredir yapılmamakta. Sadece ayda bir kapalı görüş yapılmaktadır. Bu biz mahpuslar için yeterli olmayıp en azından kendi koşuklarımız dışındaki diğer mahpuslar ile sohbet hakkının kullandırılması gerekmektedir. Ayrıca spor etkinliği de çok sınırlı olup*

mahpusların tek tek çıkarmak şeklinde yapılmaktadır. Bütün bu uygulamalar salgın ile birlikte bizleri daha çok rahatsız etmektedir. Bu sorunların bir an önce çözülmesi gerekmektedir.

Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan mahpuslar Kübra Barutçu, Jiyan Arıkboğa, Evin Kaya, Mukadder Y. Okalin, Pınar Işık, Kadriye Karatay, Özlem Seyhan, Zozan Taş, Selma Yılmaz, Leyla Bozkurt, Menduha Polat ve Aygül Yücetaş tarafından 4 Ağustos 2020 tarihinde kaleme alınan ve 24 Ağustos 2020 tarihinde ortak mektuplarında şu beyanlarda bulunulmuştur:

“Bir süredir yaşadığımız sorunlar artmakla beraber çözümsüz bırakılmaktadır. Pandemi sürecinde de bu durum muhatap bulamamaya kadar varmıştır. Yaşadığımız sorunları sizlerle paylaşmak gerekirse;

1- Bulduğumuz cezaevinde koşullarda kamera bulunmaktadır. Yaşam alanımızda bulunan kameranın açısı banyo ve tuvalete bakmaktadır. Koşuş ve havalandırma kapılarında içeriği gösterecek cam kısımlar olmasına rağmen bir de koşuşlarımızda bizi izleyen kameranın olması doğru değildir. Her tarafında kamera ve çok sayıda personel bulunan cezaevinde 24 saat tutukluları izlemek için koşuşlara kamera takılması güvenlikle izah edilemez. Bu durum özel yaşam ihlalidir. Kadınlar olarak kişisel ihtiyaçlarımızı karşıladığımız yaşam alanımızın kamera ile izleniyor olması taciz anlamına gelir ki bizler bu durumdan oldukça rahatsızız. 45-50 derecenin altına çok nadiren düşen Diyarbakır sıcaklığında koşuşlarımızda kamera olduğu için mevsim koşullarına göre rahat giyinemiyoruz. Sizlerde takdir edersiniz ki tüm bunların dışında da insan psikolojisi açısından 24 saat sürekli gözlemlenmek bir işkence biçimi olmaktadır ki kadınlar açısından buna maruz kalmak daha ağır bir psikolojik şiddet ve taciz olma anlamına gelir. Varlığını hiçbir zaman sindiremeyeceğimiz kameranın yaşam alanımız olan koşuşlarımızdan kaldırılana kadar gündem yapmaya devam edeceğiz.

2- Yeni tutuklanıp gelen tutuklu kadınlara çıplak arama yapılmaktadır. Gözaltı sürecindeki ağır psikolojiden sonra cezaevine yeni gelen bir tutukludan üzerinde hiç bir şey kalmaksızın elbiselerini çıkarmasını istemek, kendisi çıkarmazsa zorla çıkarılacağını söyleyip tehdit etmek ve çıplak arama dayatmasında bulunmak tamamen bir insanlık suçudur. İnsan onurunu rencide eden bu dayatma insan haklarının ihlali olup fiziki ve psikolojik şiddettir. Bu suça maruz kalan arkadaşlarımız koşuşlara gelince uzun süre bu şiddetin ağır psikolojisini yaşamaktadır. Konu ile alakalı cezaevi idaresine başvurmamıza rağmen yapılan bu suç sahiplenilmeyip kabul edilmemiştir. Aynı şekilde gerek sözlü ve gerekse yazılı bir şekilde Cezaevi Savcılığına bildirmemize rağmen ise Diyarbakır Kadın Kapalı Cezaevinde hala çıplak arama dayatmasında bulunmaktadır. En son yaşanan bir örnek ile somutlaştırmak gerekirse; bir günlük bebeği ile tutuklanan ve henüz loğusa döneminde olan Eylem Oyunlu arkadaşımıza çıplak arama dayatılarak bu suça maruz bırakılmaktadır.

3- Pandemiden kaynaklı çok kısıtlı bir şekilde hastane sevkine gittiğimiz vakit çift kelepçelenerek hastaneye götürülmek isteniyoruz. Korona virüsün bulaşma riskine rağmen yapılan çift kelepçe uygulaması insan hayatını tehlikeye sokan bir uygulamadır. Aramızda hiçbir mesafe bırakılmaksızın askerin eline kelepçelenerek hastaneye ve dışarı götürülmemiz korona virüs salgını için bu kadar tedbirlerin alındığı cezaevindeki tüm izolasyonu, karantınayı dolayısıyla tedbirleri boşa çıkarmaktadır. Ayrıca zaten elimize bir kelepçe takılı olmasına ve

etrafımız da çok sayıda asker bulunmasına rağmen çift kelepçe uygulamasında ısrar etmeyi genellikle bağı kuramıyor, tamamen keyfi ve rencide edici bir yaklaşım olarak görüyoruz. Sosyal mesafeyi ihlal etmesi ve bunun dışında da bir insanı bir ek kelepçeyle ilerletip, sürüklemeye çalışmak açısından sağlığa, insan hayatına ve insanlık onuruna aykırı olan bu uygulamadan dolayı 6 aydır hastaneye sevk için gidip tedavi olamıyoruz. Konu ile ilgili sorumluluk almayan cezaevi savcılığına hastaneye gittiğimiz vakit karşılaştığımız her çeşit kelepçe uygulamasında tedavi olmadan cezaevine dönüp dilekçelerimizle mağduriyetimizi, bu uygulamadan dolayı tedavi olmadığımız yazdık. Defalarca başvurmamıza rağmen Diyarbakır Kadın Kapalı Cezaevinde 6 ayı aşkındır hastaneye gidip tedavi olamamamız Cezaevi idaresi başta olmak üzere Cezaevi savcılığının da sorumluluğundadır. Aylardır bir cezaevinde tutuklu ve hükümlü bulunanların sağlık, muayene ve tedavi imkanlarına ulaşamaması bir suç niteliği taşır ki yaşanan sağlık sorunları her geçen gün artmaktadır. Birçoğumuz da kalp, böbrek, göz ve bulaşıcı hastalıklar mevcuttur. Özellikle kronik hastalığı olan tutukluların gerek kontrol gerekse tedavi edilmeyişleri günler geçtikçe geri dönüşü olmayan hastalıklara yol açacaktır. Sağlık bizim en insani ve en hukuki hakkımız olup bu hakkımızı çift kelepçe eşliğinde değil olması gereken usule uygun bir şekilde gerçekleştirmek istiyoruz. Bu yüzden güvenlik adı altında yapılan çift kelepçe uygulamasını kabul etmiyor bir an önce muayene ve tedavi hakkımıza ulaşmamız için bu uygulamanın son bulmasını istiyoruz. 6 ayı aşkındır çözülmeyen bu sorunu hastalıklar artmaya ve ağırlaşmaya başlayınca sizlere bildirme gereğini duyuyor tedavi olabilmemiz için gerekenin sizlerce yapılmasını talep ediyoruz.

4- Pandemi süresince vardiyalı çalışan cezaevi idare ve personelleri her seferinde 14 günlük vardiyalı çalışıp değişmektedirler. Bu süreçte cezaevinin iç kısmına gelmeyip dışarıdan çalışan dolayısıyla sorunlara dışarıdan müdahil olan kurumun 1. Müdürü ile bizler de görüşemedik. Var olan 2. Müdür ve baş memurlar ile de görüştüğümüz vakit ise sorun çözücü olmayıp aracı olan bir konumdaydılar. Bundan kaynaklı birçok sorununuz çözülüyor her yeni gelen vardiya bir önceki vardiya ile yaşadıklarımızı askıda bırakıp “ben yoktum, geçen vardiya buradaydı veya haberim yoktu” deyip çözümsüz bırakmıştır. Muhatap olma adına kurumda bulunan memur ise sorun çözmekten ziyade kendisi sorun olan bir konumdadır. Baş memurun olduğu vakit personellerin yaklaşımı defalarca cezaevi idaresine iletmemize rağmen sürmektedir. Hiçbir sportif, sosyal aktivitenin olmadığı bu pandemi süresince telefon dışında çok kısmi yalnızca kapalı görüşlere çıkabiliyoruz. Böylesi koşullarda koşullarda bulunan tutuklular olarak eğlenip şarkı söylemek istediğimiz vakit ise personeller tarafından kendi anadilimiz olan Kürtçe şarkılar söylediğimiz için personeller rahatsız olmaktadır. Bu yaklaşım ırkçı ve ideolojik bir yaklaşımdır. Bizle asker değil tutukluyuz dolayısıyla insani ihtiyacımız olan eğlenmek en doğal hakkımızdır. Böylesi uygulamaların gerçekleşir oluşu adalet uygulaması yaralamaktadır. Yine baş memurun olduğu vakit personellerin yaklaşımı zorlayıcı, azarlayıcı adeta komuta eden bir üslup ve hakaretvari gerginlikle bizleri zorlamaktadır.

5. Personelin yaklaşımının çok defa özel ve ideolojik olduğu bu cezaevinde en ufak bir durumda haksız ve keyfi soruşturmalar açılıyor. Ortak olan ve sosyal etkinliklerin olmadığı bu pandemi sürecinde sırf koridorda temassız bir şekilde diğer koşullarda akraba ve arkadaşlarına selam verdiği için hakkında tutanak tutulup soruşturma başlatılan arkadaşlarımız var. Yine personele üst aramasında kendisini sert aradığını yavaş aramalarını istediği için soruşturma başlatılan hücre cezası alan birçok arkadaşımız var. Personelin tek taraflı tuttuğu tutanakla taraflı açılan

soruşturmalar adil olmamaktadır. Fakat cezaevi idaresinin genel yaklaşımı tutanak tutulmuşsa soruşturma başlatmak bir yana muhakkak cezalandırılmasıdır. Bu yaklaşımdan dolayı infazı uzayan ve infazı disiplin soruşturmalarından dolayı yanmakta olan arkadaşlarımıza uygulanan bu durum haksız olup hukuka aykırıdır. Bu konuda hukuk ve mevzuat adı altında yapılan keyfi ve haksızlıkları gelip bizlerden dinlemenizi bu konuda gerekli işlemleri yapmanızı istiyoruz. Cezaevi idaresinin bu konudaki tutumu değişmediği takdirde özellikle tahrik eden, tutukluya emrivaki üslup ve gerginlikle yaklaşan muameleler karşısında cezaevinde huzursuzluk baş göstermeye devam edecektir. Tahrik eden yaklaşımların sürmesi güvenlik değil cezaevinin huzur ve güvenliği açısından doğru olmamaktadır.

TESPİTLER/SONUÇ

1. Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda koğuş içerisinde ve mahrem alanları görecekte şekilde kameraların bulunması, özel yaşam ve mahremiyet hakkının ihlalidir. Bu konuda daha önce resmi makamlar ile yapılan görüşmelerin sonuçsuz kaldığını artık bu sorunun kronik bir hal aldığını gözlemlemekteyiz.
2. Mahpuslara hapis haneye ilk girişte çıplak arama uygulamasının dayatılması onur kırıcı muamele kapsamındadır. Söz konusu uygulama kötü muamele yasağının ihlalidir.
3. Mahpuslar “çift kelepçe” uygulamasına maruz kaldıklarını bu nedenle hastaneye götürdüklerinde sosyal mesafeye uyulmadığını belirtmişlerdir. Söz konusu çift kelepçe uygulaması pandemi koşulları dikkate alındığında sağlıklı bir uygulama olmayıp kötü muamele yasağının ihlalidir.
4. Mahpuslar pandemi nedeniyle birçok aktivitenin kısıtlandığını ve koğuşlarda kürtçe şarkı söylemek suretiyle aktiviteler gerçekleştirdiklerini ancak memurlar tarafından uyarıldıklarını belirtmektedirler. Kürtçe şarkı söyledikleri gerekçesiyle haklarında işlem yapılacağını bazı cezaevi personeli tarafından ileri sürülmesi sosyal ve kültürel hakların ihlal edildiğini göstermektedir.

ÖNERİLER

1. Türkiye’deki infaz rejimi mevzuatının ve politikasının uluslararası insan hakları hukukuna ve özel olarak da mahpus haklarına uygun hale getirilmesi gerekmektedir.
2. Mahpuslara yaşatılan işkence ve kötü muamele uygulamalarından derhal vazgeçilmeli, mahpuslara uluslararası hukukun emrettiği şekilde insana yaraşır bir muamele gösterilmelidir.
3. Mahpusların mahremiyet hakkı korunmalıdır. Mahpusların koğuşlarında ve tuvalet banyo gibi özel alanları gösteren kameralar derhal kaldırılmalıdır.

4. Mahpuslara ulusal ve uluslararası mevzuatın gereği olarak insan onuruna yaraşır bir muamele gösterilmelidir, güvenlik gerekçesiyle dahi olsa hapisane girişlerinde yapılan aramalar onur kırıcı olmamalıdır. Söz konusu uygulamayı gerçekleştiren personeller hakkında yasal işlemler ilgili cezaevi savcılığıyla gerçekleştirilmelidir.
5. Mahpusların sağlığa erişim haklarının sağlanması, koruyucu sağlık hizmetlerine önem verilmesi, hastalığı olanların tedavi olanaklarından yararlanmaları için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Özellikle pandemi koşulları dikkate alındığında mahpusların sağlığa erişim hakkının sağlanmasında daha titiz davranılmalıdır. Çift kelepçe gibi kötü muamele yasağını ihlal eden ve mahpusların sağlık durumlarını olumsuz etkileyecek uygulamalardan kaçınılmalıdır.
6. Mahpusların sosyal ve kültürel aktiviteler gerçekleştirilmeleri için gerekli olanaklar sağlanmalıdır. Kürtçe şarkı gibi kültürel faaliyet kapsamında olan aktiviteler disiplin ve başkaca suç kapsamında değerlendirilemez. Mahpusların aktiviteleri tutanak ve disiplin cezası gibi tehditlerle engellenmemelidir.
7. Şubemiz cezaevi rejimi, fiziki koşullar ve uygulanan muameleler hakkında etkili bir idari ve yargısal denetim sağlanması gerektiğini tespit etmiştir. İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ya da Onur Kırıcı Muamele ya da Cezanın Önlenmesi Sözleşmesi Seçmeli Protokolüne uygun şekilde “bağımsız” ulusal denetim mekanizmalarının oluşturulması için hükümeti derhal gerekli çalışmaları başlatmaya davet etmektedir. Ayrıca Diyarbakır Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yaşananlara karşı Adalet Bakanlığını ve TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonunu göreve davet ediyoruz.